

از طرف تمام نمایندگان تکذیب کنند و این طور که ایشان اظهار فرمودند معلوم می شود که در دیگران خیانتی سراغ ندارند بنده می خواهم عرض کنم این وظیفه وزارت معارف است ما یک قانون انطباعاتی نوشته ایم و داده ایم یا که وزارتخانه که باید مطابق آن عمل نمایند و بدبختانه می بینم که مدتی است وزارت علوم ما مرده است و وزیر معارف نداریم و امروز بزرگترین وزارتخانه ما معلوم نیست و هیچیک از قوانینی که در این مجلس نوشته می شود مجری نمیشود در این صورت البته هر کس دلش هر چه می خواهد مینویسد و جلو گیری ندارد و بنده جدا مندرجات این روزنامه را تکذیب می نمایم اگر چه میدانم که تکذیب فایده ندارد

آقا میرزا احمد - اینکه آقای حاج آقا فرمودند که وزارت معارف نداریم این مطلب راجع بوزارت داخله و نظمی است که باید اقدام نمایند که اینگونه مطالباتیکه ابدأ مأخذ ندارد در جریده شان انتشار می دهند بنده در همین خصوص چند روز قبل دیدم در یک مقاله نوشته بود و نسبت به بعضی از رکلاء تبعیضت داده بود بآنها یک نسبت تبعیت داده بود کجامظنون است و این نسبت بسردار منصور بوده است و کاغذجاتی از امیر مکرّم گرفته شده است و نسبت آن کاغذ را به بعضی از و کلا که در مجلس هستند داده است از رئیس که تشریف دارند باید پرسید اگر همچو کاغذی هست بیرون بیاورند والا تکذیب کنند که این چیزها را بوکلا نسبت ندهند.

محمد هاشم میرزا - آنچه از اوایل مجلس بنظر بنده می رسد اینست که آنچه مخالفین قانون راهی را که برای خودشان مستمسک قرار داده اند اینست که اسباب اتهام را در باب و کلاء فراهم بیاورند و مردم را با و کلاء بد نمایند و اگر حرکات خوبی هم از و کلا می شود در نظر آنها بد جاوه می دهد که بنظر مردم بد بنظر آیند و قوانینی هم که از مجلس میگذرد مردم آنطوریکه باید استقبال نمایند نمیکند و اینها هیچ جهتی ندارد مگر این که مخالفین در میان مردم افتاده اند و اذهان مردم را مشوش میکنند و بعضی نسبتها می گویند اگر چه حسابات اینگونه مطالب را نسبت به ملت نمی دهد و کسی را مخالف قوانین موضوعه نمی بینم ولی همین روزنامه در سه روز قبل از این در قسمتی از روزنامه اش نوشته است که قسمتی از و کلاء ما کنسرواتورها هستند و نمیدانند کنسرواتور یعنی چه و بنده که مدتی است اینجا هستم و ابدأ بکنسرواتور عقیده ندارم و نمی دانم کنسرواتور چیست و بر کنسرواتور لعنت میکنم و بر انقلاب هم لعنت میکنم حالا هر کسی که کنسرواتور است بر خیزد بیاید اینجا بگوید گاهی کنسرواتور میگویند گاهی انقلاب میگویند گاهی اعتدالی می گویند از یک طرف دیر آمدنشان و از یک طرف می نویسند که یک وکیل بشمیران رفته است تقصیر بنده چیست که هیچ جانی نرفته ام و تفریحی نکرده ام عقیده بنده این است که باید فهمید که اینها که میگویند راست است یا دروغ اگر راست است جلو گیری شود

و اگر دروغ این نسبت ها داده میشود آیا باید دانست که مسئول این گونه کارها راجع به اداره است چرا جلو گیری نمی شود و باید رسماً از طرف مجلس این مطلب را پروژنامه ها اخطار نمود و تکذیب نمود که کنسرواتور کذب است و دیگر اینکه میگویند یک کاغذی آورده اند بوکلاء داده اند معلوم شود که آن کاغذ را بکه داده اند و آن کاغذ چه بوده است اگر هم نیست یک نفر بر خیزد بگوید و حرفی بزند و طوری مدلل بدار که بنده بدانم آن چیزهایی که خدای نکرده که درباره آقای حاج وکیل الرعایا گفته اند بی انصافی است تکذیب بشود و این بدترین دردی است برای و کلاء که درباره ایشان بنویسند همانطور که درباره حاج وکیل الرعایا نوشته و همان طور که درباره آن کمسیون شش نفری هم بنویسند آخر ملاحظه عاقبت اینکار را بکنند اگر ملاحظات این کارها نشود تا یک سال یا ششماه دیگر که ما میخواستیم وضع قانون نمایم بطور پیشرفت خواهد کرد چه اعتنا و وقتی بر این حرفها و کارهای ما خواهند گذاشت

رئیس - عده برای مذاکرات هم کافی نیست (مجلس دو ساعت و ربع کم از شب گذشته ختم گردید)

جلسه ۱۵۲

صورت مشروح روز شنبه ۴ شهر شوال المکرم ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب آفتاب بریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شده آقای معاضد الملک صورت مجلس روز پنجشنبه را قرائت نمود.

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی اگر هست بفرمائید.

حاج آقا - راجع پروژنامه استیصال که در صورت مجلس نوشته بود چون بنده هم یک صحبتی کردم و همانطوریکه نوشته بود مندرجات آن روزنامه را تکذیب نمودم و حالا لازم میدانم بیان کنم آن عرضی را که کردم و الان در صورت مجلس نوشته شده است بنده نمی خواهم بگویم که بوکلا ایرادی گرفته نشود و کلا ناظر بر اعمال دولتند مومکین و کلا هم مطالبی را که میخواهند باید پوسیله جراید بوکلائی خودشان برسانند با اینکه واقفاً از حسن عمل کسی تمجید میکنند ولی نه آنطوری که در روزنامهها فعلاً می نویسند که لسان تنقید را بلسان تنقید سوئی بیان می نمایند در روزنامه استقلال بعضی از مطالب در آن درج بود که واقفاً تنقیدی که من دیدم حق دارند مثلاً نوشته بود چرا و کلا نمی نویسند بنده عرض می کنم این حرف صحیحی است ولی باید اینرا هم بدانند که قوانین باید از طرف وزراء پیشنهاد شود و بعضی از قوانین هم که پیشنهاد شده بکمسیون رفته و هنوز کمسیون نیامده است مقصود این است که آن عرض را که دیروز کرده بودم اشتباه شده بود.

آقا میرزا احمد - بنده راجع به روزنامه استقلال راجع به تبعیت سردار منصور و مظنون

تبعید بودن بعضی از نمایندگان عریضی کردم در صورت مجلس نوشته نشده است.

معاضد الملک - این جزئیات را در صورت مجلس نمی نویسند.

عز الملک - میخواستم عرض کنم بعضی از آقایان بعضی از موضوعها را عنوان می فرمایند و لابد از آن موضوع دیگری تولید میشود که دیگران مجبور میشوند در آن موضوع تولید شده بعضی اظهارات بنمایند این است که بنده عرض می کنم وقتی که از این مذاکرات نتیجه صحیحی میگیریم که وزیری در مقابل داشته باشیم و مذاکره نمایم و الا از این مذاکرات جز تضییع وقت نتیجه ای نخواهیم گرفت.

محمد هاشم میرزا - مطالبی که در صورت مجلس نوشته بود چندان اهمیت نداشت ولی بنده بعضی عریضی کردم راجع به لغت کنسرواتور که در روزنامه استقلال نوشته شده و نسبتهایی که بنمایندگان در این باب داده بود و مخصوصاً تکذیب نموده بودم و این لغت در صورت مجلس نوشته نشده است و گویا در این اظهار بنده مغالطی نبود که در صورت مجلس قید نشود (دیگر اظهاری نشد صورت مجلس امضاء شد)

ناصر الاسلام - در باب سؤال و استیضاح مکرر در این مجلس صحبت شده که آقایان وزراء باید یا خودشان یا معارزینشان در اول مجلس حاضر شوند که اگر آقایان نمایندگان سئوالاتی دارند از وزراء بنمایند برای اینکه چه بسا میشود که سئوالاتی که باید از وزراء بشود آن وزیر یا آن معاونی که سئوال است اگر حاضر نباشد آن خلاف قانونی را مظنون است واقع شود واقع می شود وقت هم می گذرد یا اینکه آن معلومات را که وکیل تحصیل کرده می خواهد از وزیر سئوال کند آن وزیر از آن ترتیب فلفلی که می خواهد واقع شود جلو گیری کند که آن رفتار فلفلی واقع شود بدبختانه می بینیم که مدتی است بنده چند فقره سئوالاتی کرده ام که بتجاوز از یکماه است بتوسط هیئت رئیسه فرستاده ام اگر چه وزیر داخله وجود خارجی ندارد و مشکل می دانم که باین زودیهام وجود خارجی پیدا کند آقای رئیس الوزراء تشریف دارند و یکماه هم بیشتر نمی شود صبر کرد و بنده هم چو می بینم که ما بکلی وظیفه و کالتمان را از دست داده ام و نمیدانم عاقبت کارمان بکجا خواهد کشید از همه نمایندگان استیضاها می کنم اگر این مسئله راست است که نمایندگان حق دورد از وزیر سئوال یا استیضاح بنمایند که بنشینند و وزراء را بخواهند در این باب مذاکره کرده قراری بدهند اگر این حق هم از وکیل ساقط است یک قلم باطل بر کلیه حقوق که در نظامنامه داخلی یا در قانون اساسی نوشته شده است کشیده شود که ما هم تکلیف خودمان را بدانیم و آسوده شویم.

ادیب التجار - در فرمایشی که آقای آقا میرزا احمد فرمودند راجع به اینکه سردار منصور تبعیت دولت روس را دارد همچو مفهوم شده که تبعیت ایشان را تصدیق کرده اند لاز است عرض کنم که

ماهر گونه تبعیت او وامثال او را در قزوین یا جاهای دیگر که باید ایشان را تبعیت بشناسیم تصدیق نمیکنم و اگر هم این اظهار را بنمایند ما آنها را به تبعیت نمی شناسیم و بنده که یک نفر نماینده قزوین هستم عرض میکنم اگر سردار منصور بی شرفی کرده باشد و خودش را بخارجه بسته باشد ما او را به تبعیت نمی شناسیم و همچو اظهاری هم در اینجا نباید بشود

رئیس - این یک مسئله نیست که اینجامدا کرده شود برای اینکه جز دستور نیست آقای آقامیرزا احمد هم تصدیق نکردند که سردار منصور تبعیت دارد فقط اظهار کردند که در روزنامه اینطور نوشته شده است .

آقامیرزا احمد - آقای ادیب التجار اگر بریر روز اینجا تشریف می داشتند این فرمایش را نمی کردند بنده عرض کردم که در روزنامه سردار منصور را تبعه دانسته و نسبت ببعضی از و کلا هم اینطور نوشته اند و باید اشخاصی که مضمون تبعه هستند از این نسبت اظهار تبرئه نمایند و الا بنده تصدیق نکردم که ایشان تبعه هستند .

رئیس - حالا میرویم سردستور که انتخاب هیئت رتبه است اول شروع میکنیم با انتخاب رئیس قبل از اینکه شروع کنیم با انتخاب خاطر آقایان را مسبق می کنم که آنوقتی که بنده را انتخاب کردند همانوقت عرض کردم حالا می خواهم این انتخاب را کنم و برای این که وهنی بآراء نمایندگان و اکثریت مجلس وارد نیاید حالا موقتاً قبول می کنم و اینکه در این مدت استعفا نکردم برای این بود که نخواستم یک روز وقت مجلس را صرف وجود خودم کرده باشم بخصوص که مدت ریاست هم اینقدر نبود ورود منقضی شد این است که حالا یادآوری میکنم این که بنده مایل بر ریاست نیستم و خواهش میکنم از آقایانی که مرا انتخاب نمودند این دفعه تجدید انتخاب نمایند انتخاب بنده را حل شروع می شود با انتخاب [ادراق رای توزیم واخذ شده آقا میرزا مرتضی قلی خان بحکم قرعه آقایان حاج سید ابراهیم آقا شیخ محمد خیابانی مستشارالدوله را برای استخراج آراء معین و بعد از استخراج نتیجه از قرار ذیل اعلام شده]

معاذ الملک - عده حضار ۷۳ آقای مؤتمن - الملک با اکثریت ۴۶ رای آقای ذکاء الملک با ۲۲ رای آقایان مستشارالدوله و سردار اسعد هر کدام یک رای .

رئیس - آقای مؤتمن الملک به اکثریت انتخاب شدند .

مؤتمن الملک - از این حسن نیت آقایان نسبت ببنده کمال تشکر رادارم ولی با کمال افسوس مجبور هستم که استعفا بدهم .

رئیس - آقای مؤتمن الملک استعفا دادند یعنی قبول نکردند حال باید تجدید انتخاب شود

افتخار الواعظین - آقای مؤتمن الملک ولو موقتی هم بود خوب بود قبول می کردند و گمان نمی کنم استعفای ایشان در این موقع شایسته باشد **کاشف** - بنده لازم می دانم عرض کنم که در سابق مکرر این اظهار شده بود و ایشان قبول

نمی کردند ولی در این دفعه حتی اینکه یک دفعه در حضور خود بنده اظهار شدو تا اندازه مایل بودند در این صورت نمی دانم بچه ملاحظه استعفادادند که مدتی وقت مجلس تلف شود .

حاج شیخ الرئیس - می خواستم سؤال کنم اگر اتفاق یا اکثریت با حضرتعالی بشود آیا قبول می کنید یا اینکه باز استعفا خواهید داد (جمعاً اظهار نمودند البته قبول خواهند کرد) .

رئیس - حال اقدام می کنیم بر تجدید انتخاب (ورقه رای توزیع و گرفته شد)

بحکم قرعه آقای میرزا مرتضی قلیخان برای استخراج آراء آقایان حاج آقا شیخ رضا طباطبائی معین و از قرار ذیل استخراج نمودند عده نمایندگان حاضر ۷۲ آقای ذکاء الملک ۴۳ رای ممتازالدوله ۱۸ مؤتمن الملک ۳ رای مستشارالدوله مشیرالدوله سردار اسعد نجات هر کدام یک رای ورقه سفید ۴

معاذ الملک - عده حضار ۷۲ آقای ذکاء الملک با اکثریت ۴۳ رای انتخاب شدند (تبریک گفتند) .

ارباب کیخسرو - بنده می خواستم عرض کنم که این مجلس شورای ملی است جای تسخر نیست بعضی بر میدارند اسم ها را مینویسند که هیچ مناسبت ندارد نمیدانم مقصودشان چیست آیا مقصود ایشان این است که مجلس شورای ملی رئیس نیخواهد یا اینکه کسی را قابل نمی دانند در آن صورت ممکن است ورقه سفید بدهند والا مجلس شورای ملی جای شوخی که نیست .

رئیس - حسن اعتماد مجلس شورای ملی که دوباره این بار سنگین را بدوش بنده انداخته و لکن امیدوارم بعد از این پیش از سابق همه اهتمام کنند که آنطوریکه باید موافق قوانین و قواعد موضوعه رفتار کنیم حال شروع با انتخاب یک نفر نایب رئیس و چون انتخاب فوری است باید علیحده انتخاب شود .

(ورقه رای برای انتخاب نایب رئیس توزیع شد بحکم قرعه برای استخراج آراء آقایان ارباب کیخسرو و آقا شیخ ابراهیم زنجانی حاج آقا میرزا مرتضی قلی خان معین نمود پس از استخراج نتیجه از این قرار اعلام شد)

معاذ الملک - عده حضار ۷۲ آقای حاج سید نصرالله با اکثریت ۴۹ آقای معز الملک ۲۰ رای آقایان متین السلطنه مستشارالدوله شاهزاده سلیمان میرزا حاج آقا هر یک یک رای .

رئیس - آقای حاج سید نصرالله با اکثریت به نیابت ریاست انتخاب شدند [تبریک گفته شد]

رئیس - حالا باید یک نفر نایب رئیس دیگر انتخاب کنیم .

(ورقه توزیم و برای استخراج آراء آقای میرزا مرتضی قلی خان بحکم قرعه آقایان دکتر امیر خان صدرالعلماء آقای سید حسین اردبیلی رامعین و نتیجه از قرار ذیل اعلام شد)

معاذ الملک - عده حضار ۷۲ آقای معز الملک ۲۸ رای آقای متین السلطنه ۲۷ رای آقای

ممتاز الدوله ۶ رای شاهزاده لسان الحکماء ۵ رای آقایان میرزا مرتضی قلی خان حاج فاتح الملک دکتر علی خان فهیم الملک هر کدام یک رای و ورقه سفید ۲

رئیس - اکثریت نشد باید تجدید انتخاب شود (نایباً توزیع و رای گرفته شده مستخرجین سابق استخراج و نتیجه قرائت شد)

معاذ الملک - عده حضار ۷۳ آقای متین السلطنه و معز الملک هر کدام با ۳۳ رای آقای معز الملک با ۳۲ شاهزاده لسان الحکماء با ۴ آقای عز الملک با (۱) رای .

رئیس - آقای متین السلطنه با اکثریت انتخاب شدند **متین السلطنه** - اگر چه بنده خودم را قابل این خدمت نمیدانم ولی از این حسن ظن آقایان نسبت بخود تشکر میکنم و استعفا دارم اجازه فرمایند فردا بمقام نیابت ریاست بروم (اظهار شد همین الان باید تشریف ببرید در این موقع از کرسی خود خارج شده بمقام نیابت ریاست تشریف بردند)

رئیس - حالا باید چهار نفر منشی را انتخاب کنیم انتخاب منشیها جمعاً است یعنی در اول یکورقه باید اسم چهار نفر نوشته شود .

ارباب کیخسرو - اینجا بنده غالب از اوقات می بینم که بعضی از آقایان رای خودشان را مینویسند و میدهند و میروند بیرون و این خلاف قانون است باید شخصاً رای خودشان را بنویسند و خودشان در ظرفی اوراق رای ببندازند چون رای مخفی است و نباید کسی مطلع شود (اوراق رای برای انتخاب چهار نفر منشی توزیع واخذ شده آقای میرزا مرتضی قلیخان بقرعه آقایان آقا محمد بروجردی بهجت حاج شیخ اسدالله را برای استخراج معین نموده از قرار ذیل استخراج نمودند)

معاذ الملک ۵۷ رای آقای میرزا مرتضی قلیخان ۵۰ رای آقامیرزا ابراهیم خان ۴۴ رای حاج میرزا رضاخان ۴۳ رای سلیمان میرزا ۱۸ عز الملک ۱۶ آقا سید حسین اردبیلی ۱۴ رای حاج عز الملک ۱۲ رای معز الملک ۷ رای لسان الحکماء حسنعلی خان هر کدام ۶ رای مستشارالدوله معاذ السلطنه لواءالدوله حاج فاتح الملک فهیم الملک منتصر السلطان حاج آقا آقا شیخ مهدی آقا شیخ محمد حسین یزدی هر کدام یک رای .

معاذ الملک - عده حضار ۷۲ معاذ الملک با ۵۷ رای آقای میرزا مرتضی قلیخان با ۵۰ آقا میرزا ابراهیم خان با ۴۴ رای آقای حاج میرزا رضاخان با ۴۳ رای .

رئیس - همان منشیهای سابق با اکثریت انتخاب شدند (همه گفتند مبارک است)

رئیس - هر چند حالا باید از انتخاب هیئت مباشرت را بنمائیم لکن چون وقت دیر شده است و آقایان هیئت وزراء هم تشریف آورده و تقاضای جلسه خصوصی را کرده اند انتخاب هیئت مباشرت و کمیسیونها بممانه برای جلسه فردا و لکن حالا ده دقیقه تنفس میشود بعد جلسه خصوصی تشکر خواهد شد .

(مجلس ۱۵ دقیقه بعد از غروب آفتاب ختم شد)